

بررسی مزیت نسبی تولید محصول انگور مطالعه موردی استان خراسان رضوی (پوستر)

سمانه سادات همراز (۱) و ناصر شاهنوشی (۲)

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد و ۲- استادیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

مزیت نسبی یکی از ابزارهای کارآمد برای تصمیم‌گیری در تولید و تجارت محصولات می‌باشد که از دو بعد جایگزینی واردات و توسعه صادرات حائز اهمیت می‌باشد. در این راستا هدف کلی مطالعه حاضر، بررسی و تعیین مزیت نسبی محصول انگور استان خراسان در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶ می‌باشد. بخشی از داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز مطالعه در زمینه با هزینه تولید محصولات باغی در سال ۸۷-۸۶ از آمار منتشره توسط سازمان جهاد کشاورزی استان خراسان استفاده شده است و بخش دیگر آن از پایگاه‌های اینترنتی *FAO* و *Comtrade* و بخش عمده آن از طریق تکمیل ۲۰۰ پرسشنامه جمع‌آوری شده است. به منظور تعیین مزیت نسبی محصولات مورد مطالعه از نظریه ریکاردو و هکشر-اهلین بهره گرفته شد. بر این اساس از شاخص‌های نوع اول یعنی *DRC*، *SCB* و *NSP* و *RCA* استفاده گردیده است. نتایج این مطالعه نشان داد که تولید محصول انگور در همه شهرستان‌های مورد بررسی به استثنا مشهد درای مزیت نسبی می‌باشد.

مقدمه

مزیت نسبی به معنای توانایی یک کشور در تولید ارزانتر یک محصول با یک خدمات خاص می‌باشد. بر اساس اعتقاد ریکاردو کشوری که در تولید یک یا چند کالا مزیت نسبی دارد باید آن کالا را صادر و سایر کالاها را وارد نماید (۱). انگور از جمله مهمترین محصولات باغی استان خراسان به شمار می‌آید. استان خراسان به لحاظ سطح زیرکشت این محصول مقام دوم کشوری و به لحاظ میزان تولید مقام اول را داراست.

مواد و روشها

به‌طور کلی برای سنجش مزیت نسبی شاخص‌های متعددی وجود دارد. این شاخص‌ها به‌صورت زیر می‌باشد (۲):
 ۱- هزینه منابع داخلی^{۱۲} ۲- ضریب حمایت اسمی محصولات^{۱۳} ۳- ضریب حمایت اسمی نهاد^{۱۴} ۴- ضریب حمایت موثر^{۱۵}
 ۵- سودآوری خالص اجتماعی^{۱۶} ۶- هزینه منفعت اجتماعی^{۱۶}. در پژوهش حاضر جهت محاسبه مزیت نسبی محصول انگور استان خراسان رضوی از چهار شاخص هزینه منابع داخلی، شاخص نسبت هزینه به منفعت اجتماعی، شاخص سودآوری خالص اجتماعی، هزینه منفعت اجتماعی و ضریب حمایت اسمی نهاد استفاده شده است. چهار شاخص مذکور، سود خالص بدست آمده از یک فعالیت را بر اساس هزینه‌های فرصت و قیمت‌های سایه‌ای اندازه‌گیری می‌کند. به منظور محاسبه مزیت نسبی با استفاده از شاخص‌های یاد شده، محاسبه قیمت سایه‌ای نهادها به‌کار رفته در تولید محصولات و همچنین قیمت سایه‌ای محصولات و نرخ ارز الزامی است. در این بین روش‌های محاسبه قیمت سایه‌ای نهادها قابل

¹² - Domestic Resource Cost (DRC)

¹³ - Nominal Protection Coefficient (NPC)

3- Nominal Protection Input Coefficient (NPIC)

¹⁵ - Effective Protection Coefficient (EPC)

¹⁶ - Net Social Profit (NSP)

6-Social cost- benefit (SCB)

تجارت (مبادله‌ای) و غیر قابل تجارت (داخلی) به صورت زیر است: الف) نهاده‌های قابل تجارت (مبادله‌ای): این نهاده‌ها قابلیت تبادل در بازارهای جهانی را دارند و به عبارت دیگر قابلیت تجارت دارند. نهاده‌هایی که در این گروه واقع می‌شوند شامل کود شیمیایی، سم (حشره‌کش و قارچ‌کش) می‌باشند. برای نهاده‌های کود شیمیایی و سم قیمت سیف (CIF) ^{۱۷} آنها مبنای قیمت سایه‌ای در سال زراعی ۸۶-۱۳۸۵ قرار گرفت. ب) نهاده‌های غیر قابل تجارت (داخلی): نهاده‌های مورد استفاده غیر قابل تجارت در تولید محصولات شامل نهاده‌هایی است که قابلیت خرید و فروش در بازارهای بین‌المللی را ندارند. از این رو نهاده‌هایی که در این گروه قرار می‌گیرند (شامل آب، زمین، کود دامی، نیروی کار و ماشین‌آلات). به منظور محاسبه قیمت سایه‌ای این نهاده‌های بالاترین قیمت موجود در منطقه منظور شده است.

نتایج و بحث

بر اساس مندرجات جدول ۱، بر پایه شاخص *DRC*، شهرستان خلیل آباد دارای بیشترین مزیت نسبی در تولید انگور است. پس از آن شهرستان رشتخوار بیشترین مزیت نسبی در تولید این محصول می‌باشد. کمترین مزیت نسبی در تولید نیز مربوط به شهرستان خواف می‌باشد. شهرستان‌های تایباد و مشهد در تولید این محصول بر اساس شاخص *SCB* دارای عدم مزیت نسبی در تولید می‌باشند. بر اساس شاخص *NSP* بیشترین مزیت نسبی در تولید انگور مربوط به شهرستان سبزوار است و پس از آن شهرستان درگز قرار دارد. بر مبنای همین شاخص دو شهرستان مشهد و تایباد دارای عدم مزیت نسبی در تولید محصول انگور می‌باشند. شاخص *NPCI* بیانگر این است که در همه شهرستان‌ها برای تولید محصول انگور از باغداران حمایت به عمل می‌آید. بیشترین حمایت نیز مربوط به شهرستان رشتخوار و کمترین آن مربوط به شهرستان خلیل‌آباد می‌باشد.

جدول ۱: بررسی مزیت نسبی محصول انگور در شهرستان‌های منتخب استان خراسان رضوی

شهرستان	<i>NPCI</i>	شهرستان	<i>NSP</i>	شهرستان	<i>SCB</i>	شهرستان	<i>DRC</i>
رشتخوار	0	مشهد	-63034792	خلیل آباد	0,0336	خلیل آباد	0,0728
خواف	0,2361	تایباد	-223956	رشتخوار	0,1282	رشتخوار	0,1282
گناباد	0,2361	خواف	11084,896	درگز	0,2017	سبزوار	0,1653
بردسکن	0,2454	رشتخوار	829520,36	بردسکن	0,3431	درگز	0,1658
تایباد	0,2474	ترت-جام	4233374,8	گناباد	0,372	بردسکن	0,276
سبزوار	0,3001	گناباد	4663047,9	سبزوار	0,3826	گناباد	0,36
نیشابور	0,3017	بردسکن	12044452	نیشابور	0,4672	نیشابور	0,3914
درگز	0,3026	نیشابور	12547450	ترت-جام	0,7578	تایباد	0,628
ترت-جام	0,3048	خلیل آباد	12974539	خواف	0,9553	ترت-جام	0,6331
مشهد	0,3339	درگز	93193337	تایباد	1,5484	خواف	0,9528
خلیل آباد	0,5082	سبزوار	417368190	مشهد	1,6073	مشهد	1,7296

ماخذ: یافته‌های تحقیق

منابع

- ۱- جولایی، ر. ۱۳۷۶. بررسی مزیت نسبی تولید مرکبات استان فارس (شهرستان جهرم). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- ۲- موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی (۱۳۸۲). بررسی مزیت نسبی محصولات کشاورزی منتخب.

¹⁷ - Cost, insurance and freight

Surveying comparative advantage of Grape product in Khorasan Razavi province

Abstract

Comparative advantage is one of the efficient tools for designing in product and trade productions which is important from two dimensions: situation import and export development. In this way the main goals of this study is to survey and determine Comparative advantage of grape product of khorasan razavi province in 1386-87. A parts of inputs and wanted information relation to garden products cost in 1386-87 from diffuse statistics from Khorasan razavi state Jahad keshavarzi organization, and the other part from internet bases (Aftab & FAO) and major part is aggregated via complete 200 questionnaire in varies township of Khorasan razavi state in form of survey and bunching sample method. Sake to determine comparative advantage of special products, H-O theory is exploited. In this base first type index (DRC, SCB, NSP, and RCA) is used. Results show that all of cities have comparative advantage in producing grape whit the exception of Mashhad.